

Βασικές αρχές της διαπολιτισμικής αγωγής στο σχολείο

Ως διαπολιτισμικότητα ορίζεται ο τρόπος με τον οποίο άνθρωποι διαφορετικών πολιτισμικών καταβολών διαχειρίζονται την πολιτισμική τους ετερότητα, δημιουργώντας μία νέα πολιτισμική ταυτότητα μέσω της συνεργασίας και του συγκερασμού στοιχείων διαφορετικών πολιτισμών. Η διαπολιτισμική αγωγή αναφέρεται στους τρόπους με τους οποίους μπορεί να επιτευχθεί η διαπολιτισμικότητα μέσα από τη διαδικασία της διδασκαλίας και της μάθησης. Βασικές αρχές της διαδικασίας αυτής είναι, μεταξύ άλλων, η αναγνώριση της ετερότητας, η ισότητα, η δικαιοσύνη, ο σεβασμός, η ειρήνη.

Η διαπολιτισμική αγωγή αποτελεί πρωταρχικό συστατικό των σύγχρονων σχολικών προγραμμάτων σπουδών. Οι σημερινές κοινωνίες καλούνται με όλο και με πιο αυξανόμενο ρυθμό να ενσωματώσουν ανθρώπους από διαφορετικά γεωγραφικά, κοινωνικά, πολιτισμικά και θρησκευτικά υπόβαθρα. Το σχολείο, ως μικρόκοσμος της κοινωνίας, καλείται με τη σειρά του να υποδεχθεί, να φιλοξενήσει και να εκπαιδεύσει παιδιά διάφορων πολιτισμικών ομάδων. Η πρόκληση για τη σύγχρονη παιδαγωγό είναι επομένως διττή: από τη μία, καλείται να αναπτύξει τις μεθόδους εκείνες που θα καταστήσουν ευκολότερη τη διαδικασία της μάθησης για το «πολιτισμικά διαφορετικό» παιδί· από την άλλη, καλείται να προετοιμάσει και να εκπαιδεύσει τα υπόλοιπα παιδιά έτσι ώστε να μειωθούν τα όποια εμπόδια ενσωμάτωσης του πολιτισμικού άλλου, όπως ο ρατσισμός, που συχνά οδηγεί και σε σχολικό εκφοβισμό. Η διαπολιτισμική αγωγή υπάγεται στην ευρύτερη προσπάθεια ένταξης των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον.

Η διαφορετικότητα ενός παιδιού δεν αφορά κατ' αποκλειστικότητα τις πολιτισμικές του καταβολές. Μπορεί να σχετίζεται και με διάφορες μορφές αναπηρίας, με την εμφάνιση, ή με κοινωνικά κριτήρια. Στον χώρο της προσχολικής αγωγής η διαπολιτισμική αγωγή βρίσκει συνήθως πιο εύφορο έδαφος λόγω του ότι, στις πλείστες περιπτώσεις, δεν έχουν καλλιεργηθεί και αναπτυχθεί ακόμη στα παιδιά τα κοινωνικά στερεότυπα. Για το λόγο αυτό μπορεί να ενσωματωθεί στις καθημερινές δραστηριότητες με φυσικό τρόπο και συνήθως χωρίς εμπόδια.

Οι τέχνες αποτελούν κατεξοχήν εργαλεία για την καλλιέργεια του σεβασμού στη διαφορετικότητα του άλλου, στην ευαισθητοποίηση σε θέματα κοινωνικού περιεχομένου και στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης. Αποτελώντας οι ίδιες έναν ιδιαίτερο τρόπο επικοινωνίας που δεν προϋποθέτει το λόγο, μπορούν εξ ορισμού να υπερπηδήσουν πολιτισμικά εμπόδια που σχετίζονται με τις διαφορετικές καταβολές των παιδιών.

Η μουσική μπορεί να παίξει έναν πολύ σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια αυτή. Συχνά, επιχειρείται από τους εκπαιδευτικούς (γενικής εκπαίδευσης ή μουσικούς) η προσπάθεια γνωριμίας με τη μουσική των άλλων λαών ως μέσο προσέγγισης της διαφορετικότητας των παιδιών, ως τεχνική ένταξης, ή απλά ως μέσο καλλιέργειας αντιρατσιστικών συμπεριφορών. Η γνωριμία με τις μουσικές του κόσμου αποτελεί έναν από τους πολλούς τρόπους ενσωμάτωσης των αξιών της διαπολιτισμικής αγωγής στη διδασκαλία.

Η διαπολιτισμική προσέγγιση ενός μαθήματος μουσικής θα μπορούσε να θεωρηθεί ταυτόχρονα και διαθεματική, αφού είναι αναμενόμενο να

περιλαμβάνει στοιχεία που χαρακτηρίζουν άλλους πολιτισμούς, όπως η γλώσσα, η ιστορία, τα ήθη και τα έθιμα. Μπορούν επομένως εύκολα να γίνουν διασυνδέσεις με τα αντίστοιχα γνωστικά πεδία και να επιτευχθεί η καλλιέργεια και ανάπτυξη πολλαπλών γνώσεων και δεξιοτήτων.

Οποιαδήποτε δραστηριότητα μουσικής ή μουσικοκινητικής αγωγής μπορεί να ενταχθεί στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής αγωγής με τις ανάλογες προσαρμογές:

- Η επιλογή του τραγουδιού που θα διδαχθεί μπορεί να γίνει με βάση τα διαφορετικά υπόβαθρα των παιδιών, ή μπορεί ένα παιδί με μητρική γλώσσα εκτός της ελληνικής να «διδάξει» στα υπόλοιπα παιδιά ένα παιδικό τραγούδι της πατρίδας του.
- Το τραγούδι μπορεί να συνοδευθεί από όργανα που εκπροσωπούν διαφορετικούς πολιτισμούς. Τα παιδιά μπορούν να κατασκευάσουν τέτοια όργανα (π.χ. ρυθμικά κρουστά), εάν αυτό είναι εφικτό, ή να γνωρίσουν καινούργια όργανα μέσα από κατάλληλο οπτικοακουστικό υλικό.
- Μία παραδοσιακή ιστορία ενός λαού μπορεί να αποτελέσει την αφετηρία για τη δημιουργία μιας ηχοϊστορίας ή για δραματοποίηση, με την κατασκευή μάλιστα των κατάλληλων σκηνικών και κοστούμιών για κάθε περίπτωση.
- Πολλές δραστηριότητες μπορούν να εφαρμοσθούν με βάση τη μουσική ακρόαση, όπως αναγνώριση της μουσικής διαφορετικών χωρών, αναγνώριση χαρακτηριστικών μουσικών οργάνων, και φυσικά κινητική απόκριση των παιδιών στη μουσική.
- Τα μουσικά παιχνίδια που χρησιμοποιούνται στην τάξη μπορούν να τροποποιηθούν έτσι ώστε να περιλάβουν στοιχεία διαφόρων πολιτισμών με γνώμονα πάντα και τις ιδιαιτερότητες της εκάστοτε ομάδας παιδιών.

Η μουσική αποτελεί ένα ταξίδι για τα παιδιά, μέσα από το οποίο θα αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες, αλλά κυρίως θα βιώσουν νέες εμπειρίες ερχόμενα σε επαφή με διάφορα είδη και μορφές είτε ακούγοντας μουσική, είτε τραγουδώντας, είτε παίζοντας κάποιο μουσικό όργανο, είτε φτιάχνοντας τη δική τους μουσική. Στο ταξίδι αυτό ο/η παιδαγωγός, με όποια ιδιότητα και αν βρίσκεται στην τάξη (βρεφονηπιοκόμος, νηπιαγωγός, δάσκαλος/α, καθηγητής μουσικής, καθηγητής φυσικής αγωγής, κτλ.), οφείλει να είναι συγχρόνως συνοδοιπόρος και οδηγός. Ως εκπαιδευτικοί έχουμε την ευθύνη να

διαμορφώσουμε παιδιά και μελλοντικούς ενήλικες που θα αγαπούν τη μουσική, θα εκφράζονται ελεύθερα και δημιουργικά, θα διαθέτουν αισθητική κρίση και κυρίως θα έχουν αναπτύξει δεξιότητες που θα τους χρησιμεύσουν σε όλη την πορεία της ζωής τους: σεβασμό στο άψυχο και έμψυχο περιβάλλον, αίσθηση του δικαίου, διάθεση για επικοινωνία και ενσυναίσθηση.

Γιατί ας μην ξεχνάμε ότι η μουσική αποτελεί γλώσσα παγκόσμια που έχει τη δύναμη, όχι μόνο να μη χωρίζει, αλλά και να ενώνει τους λαούς.

Γιάνναρη Μαρία
Καθηγήτρια Πιάνου - Μουσικοθεραπεύτρια

Πηγή:

<https://www.mommyjammi.gr/2020/01/basikes-arxes-tis-diapolitismikis-agwgis-sto-sxoleio.html>

Προτάσεις από την συνεργάτιδα
Χαρά Παπαμιχαήλ
Καθηγήτρια Πιάνου - Μουσικοπαιδαγωγός